

THE STATE DEFENSE POLICY OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

Valeria Gorniyachka - Georgieva, PhD student,
Faculty of Law,
University of Ruse "Angel Kanchev", Ruse
Tel.: +359 895318980
E-mail: vgorniyachka@uni-ruse.bg

Abstract: Human activity, guided by knowledge and public consciousness, determines the order that the state imposes to protect the common interests. The state functions as a legal entity both within the country and on the international stage, regulating social relations and politics through its institutions and powers. Political authority shapes social programs, while the defense function of the state is a key element in ensuring national security, order, and independence.

Within this defense function, the Constitution of the Republic of Bulgaria defines the main institutions responsible for national security, such as the National Assembly, the President, and the Council of Ministers. They work together to protect the sovereignty and territorial integrity of the country. In the context of modern global threats, Bulgaria is modernizing its armed forces and developing international cooperation, particularly within NATO and the EU, to be a reliable partner in the collective security system.

The main goal of defense policy is to guarantee national security through modernization, human resource development, and active international cooperation.

Keywords: National security, Defense function, Sovereignty

ВЪВЕДЕНИЕ

Човешката дейност е съзнателна и целенасочена, като основният фактор, определящ човешкото поведение, е познанието. В контекста на отбранителната политика на държавата, това познание се отразява в разбирането и прилагането на стратегически подходи за гарантиране на националната сигурност. Държавата изразява общите обществени интереси, като осигурява защита на гражданите си, но също така ограничава частните интереси, когато те противоречат на общото благо. Тя налага задължителен ред, чийто параметри се определят от общественото самосъзнание и конкретните нужди на националната сигурност.

Като субект на правото, държавата функционира на две основни нива: вътрешно, чрез защита на териториалната цялост и конституционния ред, и външно, чрез взаимодействие с други държави и международни организации, като НАТО и ЕС. Тези правомощия позволяват регулирането на обществените отношения и осъществяването на вътрешна и външна политика в съответствие с отбранителните приоритети. Държавните институции са предназначени да преследват социални и стратегически цели, включително укрепването на отбранителните способности и международното сътрудничество.

Политическата власт играе ключова роля в определянето на основните социални и отбранителни програми. Тя принадлежи на представителното тяло, което действа в рамките на законово определените си правомощия и е напълно отговорно пред суверена – народа. Тази структура на управление осигурява баланс между обществени и национални интереси, като гарантира ефективното функциониране на отбранителната политика (Колев, 2015).

ИЗЛОЖЕНИЕ

Човешката дейност, ръководена от познанието и общественото съзнание, определя рамките на социалния ред, който държавата налага, за да защити общите интереси на обществото. Тази защита се изразява чрез регулиране на обществените отношения, както вътре в страната, така и във взаимодействието с други държави. Държавните институции и правомощията им са насочени към осъществяване на тези цели, като управляват вътрешната и външната политика, следвайки социални програми, определени от политическата власт. В тази рамка, отбранителната функция на държавата се явява ключов елемент за осигуряване на националната сигурност, ред и независимост, като същевременно поддържа устойчивостта на нацията.

За да защити териториалната си цялост, за да поддържа реда и сигурността в страната, както и поради ред други причини, всяка държава има своята отбранителна функция, която е фундаментална за да бъде една нация устойчива и независима. Отбраната е част от националната сигурност на една държава.

Действащата Конституция на Република България от 1991г. не дава изрична дефиниция на "национална сигурност", но определя принципите и рамките за нейната защита и основните институции, отговорни за нея, а именно Народното събрание, Президентът и Министерският съвет. Легална дефиниция за национална сигурност намираме в Закона за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност – Чл. 2: „Национална сигурност е динамично състояние на обществото и държавата, при което са защитени териториалната цялост, суверенитетът и конституционно установеният ред на страната, когато са гарантирани демократичното функциониране на институциите и основните права и свободи на гражданите, в резултат на което нацията запазва и увеличава своето благосъстояние и се развива, както и когато страната успешно защитава националните си интереси и реализира националните си приоритети“, както и в Закона за защита на класифицираната информация, който също дава по-конкретна рамка за понятието, като определя условията и мерките за защита на информацията, която има значение за националната сигурност.

За да бъде осигурена защита и стабилност на Република България, държавните органи работят заедно, изпълнявайки функциите си, в рамките на определените им конституционни и законови правомощия.

Народното събрание на Република България играе ключова роля в осъществяването и надзора върху отбранителната политика на страната. Чрез правомощията, определени в Конституцията на Република България (КРБ), този орган има съществен принос за гарантиране на националната сигурност и устойчивото функциониране на системата за отбрана.

Съгласно чл. 84, т. 1 от КРБ, Народното събрание приема, изменя и отменя закони, което включва и законите, регулиращи отбраната. Основни актове като Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България се приемат и актуализират от парламента, за да отразяват промените в международната среда за сигурност и да осигуряват адекватен отговор на съвременните предизвикателства. Тази функция осигурява нормативна основа за модернизацията на въоръжените сили, управление на ресурсите за отбрана и координация с международни партньори. Чрез чл. 84, т. 2 от КРБ, Народното събрание приема държавния бюджет и отчета за неговото изпълнение. Това включва одобряване на бюджета за отбрана, който е от решаващо значение за финансиране на модернизацията на въоръжените сили, развитие на отбранителната инфраструктура и осигуряване на адекватно заплащане и обучение на военния персонал. Чл. 84, т. 10 от КРБ дава на Народното събрание правомощието да решава въпросите за обявяване на война и сключване на мир. Това гарантира, че такива критично важни решения се вземат с широк парламентарен консенсус, съобразен с националните интереси и международното право. Това подчертава ролята на парламента като орган, който гарантира политическа отговорност при вземането на решения с дългосрочни последици за сигурността на страната. Съгласно чл. 85, ал. 1 от КРБ, Народното събрание ратифицира и денонсира международни договори, които имат политически или военен характер, включително такива, свързани с участието на България в международни организации като НАТО и ЕС. Чрез тази функция парламентът осигурява интеграция на страната в международната система за сигурност и сътрудничество. Чл. 84, т. 11 от КРБ дава на Народното събрание правомощието да разрешава изпращането и използването на български въоръжени сили извън страната, както и пребиваването на чужди войски на територията на България. Това е съществено за гарантиране на прозрачността и политическата отговорност в рамките на международните мисии и операции. Съгласно чл. 84, т. 12 от КРБ, Народното събрание обявява военно или друго извънредно положение по предложение на президента или

Министерския съвет. Тази функция е от решаващо значение в ситуации на криза, когато е необходимо бързо и координирано действие за защита на националната сигурност.

Дейността на Народното събрание, свързана с отбраната, е многопластова и изключително значима за осигуряването на националната сигурност. Парламентът действа като централен орган, който осигурява нормативна, финансова и политическа рамка за провеждане на отбранителната политика. Чрез своите правомощия Народното събрание не само регулира вътрешните аспекти на отбраната, но и осигурява интеграция на България в международната система за сигурност, което допринася за стабилността и защитата на страната.

Министерският съвет (МС) на Република България е колективен орган, който ръководи изпълнителната власт в държавата. Неговите функции и правомощия са ясно дефинирани в глава пета на Конституцията на Република България (КРБ), която определя основните принципи за осъществяване на вътрешната и външната политика, както и управлението на държавната администрация.

Съгласно чл. 105, ал. 1, Министерският съвет носи отговорност за формулирането и провеждането на вътрешната и външната политика на страната в съответствие с Конституцията и законите. Това включва стратегическо планиране и оперативно управление на ключови сфери като икономика, социална политика, здравеопазване, образование и национална сигурност. Министерският съвет има централна роля в осигуряването на обществения ред и националната сигурност (чл. 105, ал. 2). Тази функция включва общото ръководство на Въоръжените сили и държавната администрация, като гарантира координираност и ефективност в управлението на кризисни ситуации, отбранителна политика и поддържането на вътрешната стабилност. Съгласно чл. 105, ал. 3 и 4, Министерският съвет има отговорността да информира Народното събрание за задълженията на България, произтичащи от членството ѝ в Европейския съюз (ЕС). Той също така участва в разработването и приемането на актове на ЕС, като предварително информира Народното събрание и отчита своите действия. Тази функция гарантира съответствие с европейското законодателство и поддържа интеграцията на България в международната общност. Министерският съвет ръководи изпълнението на държавния бюджет, организира стопанисването на държавното имущество и сключва, утвърждава или денонсира международни договори, когато това е предвидено в закона (чл. 106). Тази функция е от съществено значение за устойчивото управление на държавните ресурси и финансовата стабилност. Чл. 107 от КРБ предоставя на Министерския съвет правомощието да отменя незаконосъобразните или неправилните актове на министрите. Това осигурява контрол върху изпълнителната власт и гарантира спазването на закона и добрите управленски практики. Министерският съвет приема постановления, разпореждания и решения в изпълнение на законите (чл. 114). Тези актове служат за регулиране на различни обществени отношения и изпълнение на националните политики. Министрите също издават правилници, наредби, инструкции и заповеди (чл. 115), което допълва нормативната рамка на изпълнителната власт. Министерският съвет се състои от министър-председател, заместник министър-председатели и министри (чл. 108). Министър-председателят координира общата политика на правителството и носи отговорност за нея, докато министрите ръководят отделни министерства. Тази структура осигурява функционална специализация и ясно разпределение на отговорностите. Членовете на Министерския съвет полагат клетва пред Народното събрание (чл. 109), което подчертава политическата отчетност на изпълнителната власт пред законодателния орган. Министерският съвет може също да поиска вот на доверие от Народното събрание по цялостната политика, конкретна програма или конкретен повод (чл. 112), което засилва връзката между двете власти. Членовете на Министерския съвет не могат да заемат длъжности или да извършват дейности, несъвместими с тяхната роля (чл. 113). Тази разпоредба е насочена към осигуряване на прозрачност и предотвратяване на конфликт на интереси.

Министерският съвет на Република България е централен орган на изпълнителната власт с широки правомощия, които обхващат управление на вътрешната и външната политика,

осигуряване на националната сигурност, финансово управление и координация с международни партньори. Чрез ясната си структура и правомощия, дефинирани в Конституцията, Министерският съвет играе критична роля за развитието на страната и поддържането на стабилността в сложна и динамична международна среда.

Президентът на Република България има ключова роля в системата за национална сигурност и отбраната на страната, като неговите функции са подробно дефинирани в глава четвърта на Конституцията на Република България (КРБ). Президентските правомощия в тази област подчертават върховенството на държавния глава като върховен главнокомандващ на Въоръжените сили и стратегически лидер в кризисни ситуации.

Съгласно чл. 100, ал. 1 от КРБ, президентът е върховен главнокомандващ на Въоръжените сили на Република България. Тази функция му предоставя най-високата власт в структурата на въоръжените сили, което го прави централна фигура при вземането на стратегически военни решения. Президентът играе ключова роля при определянето на насоките за развитие на отбранителната политика и осъществява върховен надзор върху въоръжените сили. Президентът назначава и освобождава висшия команден състав на Въоръжените сили и удостоява с висши военни звания по предложение на Министерския съвет (чл. 100, ал. 2). Това правомощие осигурява персонална отговорност на президента за ключовите фигури в отбранителната система и позволява гарантирането на тяхната професионална компетентност и политическа неутралност. Президентът възглавява Консултативния съвет за национална сигурност (КСНС), чието статукво е определено със закон (чл. 100, ал. 3). Този орган служи като платформа за координация между различните институции, ангажирани с националната сигурност, и осигурява стратегическо планиране и консултации в критични моменти. Чрез КСНС президентът играе водеща роля в изготвянето на стратегически оценки и предложения за укрепване на сигурността. Съгласно чл. 100, ал. 4 и 5, президентът обявява обща или частична мобилизация по предложение на Министерския съвет и може да обяви военно или друго извънредно положение при въоръжено нападение срещу страната или неотложна необходимост от изпълнение на международни задължения. В тези случаи президентът действа с висока степен на автономност, особено когато Народното събрание не заседава, като неговите действия подлежат на последващо одобрение от парламента. Това правомощие подчертава ролята на президента като гарант за сигурността и целостта на държавата в кризисни ситуации. Президентът издава укази, свързани с неговите правомощия в областта на отбраната (чл. 102, ал. 1). Указите, с които се назначават висши военни, обявяват мобилизация или извънредно положение, са важен инструмент за бързо и ефективно изпълнение на стратегическите решения. Чрез своите правомощия президентът осигурява баланс между изпълнителната и законодателната власт в областта на отбраната. Ролята му като върховен главнокомандващ и лидер на КСНС подчертава стратегическата му функция в гарантирането на суверенитета, териториалната цялост и конституционния ред.

Президентът на Република България има централна роля в системата за отбраната и националната сигурност. Неговите правомощия осигуряват баланс между институционалните отговорности и гарантират бърза и адекватна реакция в ситуации на криза. Чрез своята роля като върховен главнокомандващ и лидер на Консултативния съвет за национална сигурност, президентът действа като ключова фигура в стратегическото управление на отбраната, защитата на държавата и поддържането на международния мир и сигурност.

Тези органи работят заедно, за да осигурят защита и стабилност на Република България, като всяка от тях изпълнява специфични функции в рамките на своите конституционни и законови правомощия.

Отбранителната политика на Република България е важна и стратегическа част от националната сигурност и стабилност. Мерките и действията, които обхваща са насочени към защита на суверенитета, териториалната цялост и независимостта на страната. В контекста на съвременните глобални и регионални заплахи, България активно работи за укрепване на своите отбранителни способности.

Целта на отбранителната политика на България е да гарантира националната сигурност като се модернизира, развива човешките ресурси и международно си сътрудничество и се стреми да бъде надежден партньор в международната система за сигурност. За защита и утвърждаване на националните интереси, тя провежда целенасочена и последователна отбранителна политика с няколко основни задачи. На първо място, тя цели да подsigури и да гарантира суверенитета си, независимостта и териториалната цялост, прилагайки и съобразявайки се с механизмите на колективната отбрана, съгласно Северноатлантическия договор. България насочва своите усилия в подsigуряване на благоприятна за реализирането на националните ѝ интереси, споделяне на отговорностите като член на НАТО и ЕС, участвайки активно в осъществяването на общата политика за сигурност и отбрана. Държавата се солидаризира към усилията на международната общност за укрепване на световния мир и сигурност.

Предвид динамичната среда за сигурност, страната поддържа съвременна система за отбрана, отговаряща на националните ѝ интереси. Не на последно място, осигурява подкрепа на населението и институциите при бедствия и кризи.

За да бъдат постигнати целите на отбранителната политика България развива своите отбранителни способности, осигурява ефективно функциониране на системата за отбрана и си взаимодейства активно с институциите на НАТО и ЕС.

Отбранителната политика на Република България е насочена към гарантиране на националната сигурност чрез модернизация на въоръжените сили, развитие на човешките ресурси и активното международно сътрудничество. Чрез своите усилия, България се стреми да бъде надежден партньор в международната система за сигурност и да осигури стабилност и защита за своите граждани.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Отбранителната политика на Република България играе централна роля в осигуряването на националната сигурност, защита на суверенитета и териториалната цялост на страната. Чрез съвместни усилия на различни държавни институции, включително Народното събрание, Министерския съвет и Президента, страната се стреми да поддържа модерна и ефективна система за отбрана, която да отговаря на съвременните заплахи. Активното участие в международни организации като НАТО и ЕС подсилва защитата на националните интереси, докато вътрешната стабилност се подкрепя чрез развитие на отбранителни способности, модернизация на въоръжените сили и готовност за реакция при бедствия и кризи. България продължава да бъде надежден партньор на международната сцена, споделяйки отговорности за световния мир и сигурност.

REFERENCES

1. Constitution of the Republic of Bulgaria (Оригинално заглавие: Конституция на Република България).
2. Defence and Armed Forces Act of the Republic of Bulgaria (Оригинално заглавие: Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България).
3. Kolev, T., 2015. Theory of Law. Sofia: Ciela press (Оригинално заглавие: Колев, Т., 2008. Теория на правото. София: Издателство „Сиела“).
4. Law on Classified Information Protection (Оригинално заглавие: Закон за защита на класифицираната информация).
5. Law on the Management and Functioning of the System for National Security Protection (Оригинално заглавие: Закон за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност).

Author Index

Danail Kumanov
Krasimir Koev
Kremena Rayanova
Milen Ivanov
Nevena Ruseva
Plamen Parvanov Penchev
Silvia Krushkova
Valeria Gornychka-Georgieva